

Зберігання та переробка продукції

УДК 634.11.631.563:632.167
© 2010

П.В. Кондратенко,
академік УААН

Л.М. Шевчук,
кандидат сільсько-
господарських наук

Л.М. Левчук
Інститут садівництва
УААН

Е. Песіс,
доктор філософії
О. Фейснберг,

магістр
природничих наук
Департамент зберігання
свіжих продуктів, Волкані
Центр, Бед Даган, Ізраїль

ЕКОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНИЙ МЕТОД ЗМЕНШЕННЯ ЗАГАРУ ЯБЛУК ПІД ЧАС ЗБЕРІГАННЯ

Показано вплив попередньої обробки яблук сорту Ренет Симиренка низькою концентрацією кисню на зменшення симптомів загару шкірочки, збереження щільності м'якуша, товарність, тривалість і «залишковий ефект» зберігання плодів.

Нині споживач вимагає від виробника не лише якісної, а й безпечної продукції. За сучасних технологій плоди яблуні отримують хімічне навантаження на всьому шляху «від саду — до столу», включаючи етапи вирощування, обробку плодів до та після зберігання.

Для підвищення потенціалу лежкості (подовження строків та «залишкового ефекту» зберігання, зменшення втрат від мікробіологічних хвороб і фізіологічних розладів, максимальне збереження комплексу поживних речовин, щільності та соковитості м'якуша) плоди перед зберіганням обробляють фунгіцидами, антиоксидантами, інгібіторами етилену, воскоподібни-

ми натуральними і синтетичними речовинами та ін.

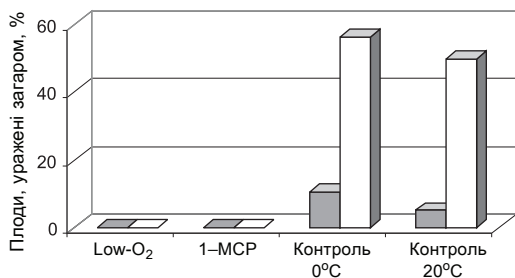
Для плодів яблуні із жовтим та зеленим забарвленням шкірочки (Кальвіль сніговий, Ренет Симиренка, Симиренківець, Сапфір, Гранні Сміт, та ін.) підвищення потенціалу лежкості — це, насамперед, уникнення симптомів загару (побуріння шкірочки). За нашими даними, в окремі роки втрати плодами товарності від побуріння шкірочки становили 25—30% [4], а «залишковий ефект зберігання» — лише декілька днів.

Побуріння шкірочки супроводжується накопиченням у тканинах продуктів анаеробного ди-

1. Ураженість хворобами плодів яблуні сорту Ренет Симиренка під час зберігання, урожай 2009 р.

Варіант	Фізіологічні розлади, %						Мікробіологічні хвороби (гнилі), %		Плоди без ураження, %	
	побуріння шкірочки (загар)		в'янення		спухання					
	1*	2**	1	2	1	2	1	2	1	2
Low-O ₂	0	0	0	0	0,4	0,4	0,4	0,4	99,2	99,2
1- МСП	0	0	0	0	1,1	1,1	0	0	98,9	98,9
Контроль 0 °С	10,6	56,5	1,2	12	9,4	23,5	0	0	78,8	18,8
Контроль 20 °С	5,0	50,0	0	0	3,8	45,0	0	0	91,3	5,0

*1 — 6,5 міс. у ЗА при 0°С; **2 — 6,5 міс. у ЗА при 0°С + 12 днів при 18°С.

Рис. 1. Вплив обробок Low-O₂ та 1-MCP на ураженість загаром плодів яблуні сорту Ренет Симиренка (сезон зберігання 2009–2010 рр.): ■ – 6,5 міс. у ЗА при 0°C; □ – 6,5 міс. у ЗА при 0°C + 12 днів при 20°C

хання — етилового спирту та оцтового альдегіду [1, 7], у покривному восковому шарі — продуктів окиснення вуглеводню терпеноїдного ряду β-фарнезену [2, 3, 8], які, досягаючи певних концентрацій, спричиняють патологічні зміни в плодах, що проявляються появою симптомів загару. Збільшення в атмосфері камери зберігання вуглекислого газу при одночасному зменшенні кисню призводить до зниження інтенсивності дихання плодів, насамперед, таких його ланок, як декарбоксілювання органічних кислот і накопичення оцтового альдегіду та до уповільнення синтезу етилену — фітогормону старіння [6, 9].

Альтернативою способом зберігання плодів, що передбачають післязбиральну обробку плодів речовинами хімічного походження, може бути екологічно безпечна та менш затратна технологія, що поєднує короткострокову стресову обробку яблук низькими концентраціями кисню з подальшим зберіганням у холодильних камерах зі звичайною атмосферою (ЗА).

Методика досліджень. Для проведення досліджень відбирали плоди яблуні вищого та першого товарного сорту Ренет Симиренка згідно з ГОСТом 21122 та ГСТУ 01.1-37-160 у стадії знімальної стиглості, вирощені в Північному Лісостепу України. Середня багаторічна кількість опадів у цій зоні становить 597 мл, сума активних температур вище 10°C — 2656.

Настання знімальної стиглості та оптимальні строки збирання урожаю визначали за комплексом фізичних, біохімічних та органолептичних ознак.

Обробку плодів низькими концентраціями кисню (Low-O₂) та 1-метилциклопропену (1-MCP) проводили в герметичних ємностях з поліетилену за температури 20°C. Для обробки плодів використовували 1-MCP торгової марки SmartFres™ Rohm and Hass Co (Philadelphia, PA, USA) з умістом діючої речовини 1,4 г/кг⁻¹. Концентрацію 1-MCP розраховували згідно з рекомендаціями виробника.

Контролем були плоди, що зберігалися у ЗА

за температури 0°C і впродовж періоду стресової обробки за температури 20°C + ЗА при 0°C.

Концентрацію кисню та вуглекислого газу в атмосфері зберігання плодів вимірювали портативним аналізатором OXYBABY®M (Witt-Gasatechik GmbH & Co KG) з електрохімічною коміркою для кисню та технологією інфрачервоного поглинання для вуглекислого газу.

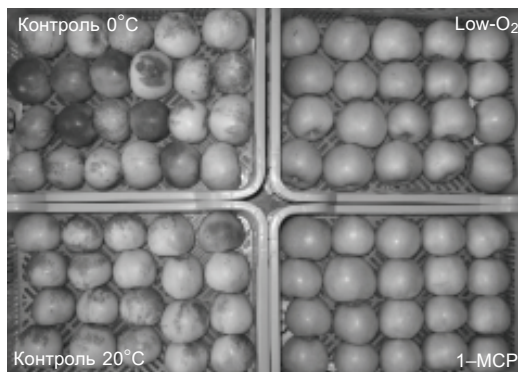
Щільність м'якуша плодів визначали за допомогою портативного пенетрометра «Wagner FRUIT TEST» з насадкою FT 30 FT716 діаметром 11 мм.

Зберігали плоди в експериментальному холодильному плодосховищі, оснащеному приладами з регуляції температури та відносної вологості повітря ЗА за температури 0°C та відносної вологості повітря 86—90%.

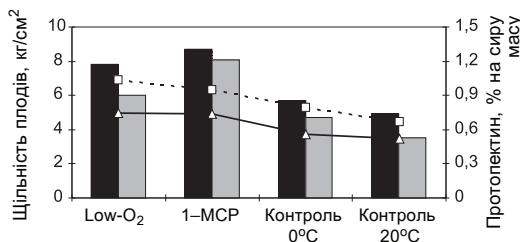
Визначення умісту хімічних речовин у плодах яблуні проводили в атестованій лабораторії Інституту садівництва УААН (свідоцтво про атестацію №ПТ-321/08 від 11.09.09 дійсне до 10.09.11) згідно з методикою [5].

Результати досліджень свідчать про позитивний вплив попередньої обробки яблук низькими концентраціями кисню на товарність, тривалість та «залишковий ефект» зберігання плодів (таблиця).

Вихід товарних плодів (плоди без ураження) у варіанті з обробкою Low-O₂ після 6,5 міс. зберігання був на 20,4% більшим, ніж на контролі, і становив 99,2%. Плоди, оброблені 1-MCP, зберегли свою товарність на 98,9%. Основними причинами зниження товарності контрольних плодів були фізіологічні розлади — загар (10,6%), в'янення (1,2), спухання (9,4); плодів, оброблених Low-O₂, — спухання (0,4) та грибні гнилі (0,4); плодів, оброблених 1-MCP, — спухання (1,1%). У 2-му контрольному варіанті, де температура впродовж періоду стресової обробки плодів була 20°C, спостерігали ураження загаром (5%) та спухання (3,8%).

Рис. 2. Товарний вигляд плодів яблуні сорту Ренет Симиренка після 6,5 міс. зберігання в ЗА при 0°C + 12 днів при 20°C

Рис. 3. Вплив обробок Low-O₂ та 1-MCP на щільність м'якуша та вміст протопектину в плодах яблуни сорту Ренет Смиренка (сезон зберігання 2009–2010 рр.): ■ — щільність плодів після 6,5 міс. в ЗА при 0°C; ▒ — щільність плодів після 6,5 міс. в ЗА при 0°C + 12 днів при 20°C; —□— — вміст протопектину в плодах після 6,5 міс. в ЗА при 0°C; —△— — вміст протопектину в плодах після 6,5 міс. в ЗА при 0°C + 12 днів при 20°C

Для установаження «залишкового ефекту» зберігання плодів надалі їх зберігали за умов кімнатної температури (18°C). Через 12 днів товарність контрольних плодів знизилась до 18,8%, товарність оброблених плодів залишалась на тому самому високому рівні.

За допомогою обробок низьким киснем та 1-MCP (рис. 1 і 2) вдалося досягти повного уникнення симптомів загару на плодах сорту Ренет Смиренка через 6,5 міс. зберігання. Слід від-

значити, що симптоми побуріння шкірочки на оброблених плодах не з'явилися навіть при зберіганні за температури 18°C упродовж 12 днів, тобто був забезпечений належний «залишковий ефект» зберігання, що дуже важливо на етапі реалізації продукції споживачеві. Контрольні плоди через інтенсивний розвиток загару (56,5%) втратили товарний вигляд і стали непридатними для реалізації.

Разом із зовнішнім виглядом плодів важливим показником товарної якості, на який споживач звертає особливу увагу, є щільність м'якуша. У стані споживчої стиглості значення цього показника залежно від сорту та умов вирощування повинні знаходитись у межах 5–9 кг/см². Під час зберігання у м'якуші плодів відбувається процес мацерації — руйнування міжклітинної речовини внаслідок ферментативного перетворення протопектину в розчинний пектин. Твердість плодів безпосередньо залежить від інтенсивності перебігу цього процесу. Попередня обробка плодів Low-O₂ сприяла уповільненню деструктивних змін у клітинній оболонці яблук під час зберігання в умовах ЗА та кімнатної температури, про що свідчить вищий вміст протопектину в оброблених плодах порівняно з контролем. Щільність м'якуша плодів, оброблених Low-O₂ та 1-MCP, через 6,5 міс. зберігання в ЗА при 0°C + 12 днів при 18°C перевищувала показники контролю на 28 та 72% відповідно (рис. 3).

Висновки

Попередня обробка яблук сорту Ренет Смиренка низькими концентраціями кисню сприяла уникненню симптомів загару шкірочки, в'янення та збереженню щільності, поживних та смакових якостей плодів упродовж

6,5 міс. зберігання в ЗА при 0°C + 12 днів при 18°C. Товарність оброблених плодів після 6,5 міс. зберігання в ЗА при 0°C + 12 днів при 18°C перевищувала показники контролю на 80,4%.

Бібліографія

1. Арциховская Е.В., Соколов В.Е. Об образовании этилового спирта и ацетальдегида в тканях яблок//Доповіді АН СРСР. — 1952. — № 4. — С. 84.
2. Бажуряну Н.С., Попушой И.С., Коган Э.Д., Тодираш В.А. Лежкоспособность плодов и факторы, снижающие их потери при длительном хранении. — Кишнев, 1993. — 93 с.
3. Гудковський В.А. Система сокращения потерь и сохранения качества плодов и винограда при хранении: Метод. рекоменд. — Мичуринск, 1990. — 120 с.
4. Кондратенко П.В., Шевчук Л.М., Левчук Л.М. Ураження плодів яблуни при зберіганні побурінням шкірочки та підшкірковою плямистістю//Вісн. аграр. науки. — 2009. — № 12. — С. 23–26.
5. Методика оцінки якості плодово-ягідної про-

- дукції. — К.: ІС УААН, 2008. — С.
6. Сметанська І., Х'юскенс-Кайл С. Післязбиральна фізіологія та технологія зберігання плодово-овочевої продукції. — К.: НАУ, 2004. — 150 с.
7. Miller E.V. Distribution of acetaldehyde and alcohol in the apple fruit//J. of Agriculture Research. — 1936. — № 53.
8. Mir N., Perez R. and Beaudry RMA. A post-storage burst of 6-methyl-5-hepten-2-one (MHO) may be related to superficial scald development in Cortland apples//J. Am Soc Hort Sci. — 1999. — № 124. — P. 173–176.
9. Pesis E., Ben-Arie R., Feygenberg O., Lichter A., Gadiyeva O., Antilofyev I. and Uryupina T. A simple pretreatment with low-O₂ to alleviate superficial scald in Granny Smith apples//J. Sci Food Agric. — 2007. — № 87. — P. 1836–1844.